

Tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa (tulevaisuuskartoitus s 23-270)

Tulevaisuusselonteko tarjoaa hyvän ja kattavan listauksen aikamme isoista ilmiöistä. Erityisen hienoa on, että nostetaan esiin tarve tuoda tulevien sukupolvien näkökulmat ja oikeudet osaksi päätöksentekoa ja jopa uudistaa tämän pohjalta päätöksenteon instituutioita ja prosesseja. Kuten selonteon osassa 1 kuvatut ilmiöt osoittavat, olemme keskellä suurta, monitahoista yhteiskunnallista murrosta. Niinpä monien nyt tehtävien päätösten vaikutukset heijastuvat pitkälle, osaksi tulevien sukupolvien elämää.

Tämän murroksen kuvaamiseen liittyy myös selonteon keskeinen puute: Kattava trendianalyysi menee hukkaan, koska siitä puuttuu synteesi. Mikä on listattujen muutosilmiöiden yhteisvaikutus? Vahvempi synteesi perustelisi myös vahvemmin osan 2 keskeisiä havaintoja.

Nyt työ jää ajastamme ja käytännön politiikasta irralliseksi, koska ei vedä yhteen ja liikkuu trendilistojen pohjalta luodun konsensuksen tasolla, sen sijaan, että tiristäisi eteen merkittävät ennakoitavat muutokset.

Oma luentani siitä trendien yhteisvaikutuksesta on on kutakuinkin tämä: hyvinvointivaltio on tullut täysin riippuvaisikseksi luonnonresurssien kestävämmästä käytöstä ja sitä kautta roistovaltioista ja autokratioista. Tämä johtaa pysyvään toisiinsa liittyvien kriisien sarjaan, joka uhkaa demokraattisia arvoja ja poliittisen päätöksenteon toimintakykyä.

Millaiset skenaariot tällaisesta kriisitietoisuudesta olisi syntynyt ja millaiset suositukset politiikalle? Koska synteesi puuttuu, ei työssä olla myöskään pystytty priorisoimaan sille annettuja tavoitteita, eikä luomaan mielekästä, eli kriisitietoista (oikeastaan onhan meillä nyt sellainen, eli "Murtuva maailma", joka on nejästä se, jossa on epävakaa ja aggressiivinen venäjä, eli muita skenaarioita ei voi enää pitää relevantteina).

Tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa (ennakoinnin hyödyntäminen lainvalmistelussa s 270-264).

Kun maailma muuttuu, täytyy myös tulevaisuustyön ja etenkin sen linkityksen poliittiseen päätöksentekoon muuttua. Tulevaisuusselonteko on ohjauskeino ja pitkän aikavälin päätöksenteon työkalu. Sen tarkoituksena on ollut ennen kaikkea nostaa tulevaisuustietouttaja olla "keskusteluväline" eduskunnan ja hallituksen välillä.

Nyt tulevaisuusselonteon pitäisi siirtyä jo pitkän aikavälin politiikan seuraavaan vaiheeseen, jossa kansalaiset ovat vahvemmin mukana ja jolla on selkeämpi linkki yli vaalikausien tehtävään valmisteluun.

Pitkän aikavälin politiikka tarvitsee vahvemmat ohjauskeinot, joihin osallistuu sekä eduskunta että hallitus, ja näiden lisäksi kolmas osapuoli, joka pystyy legitiimisti myös ottamaan kansalaiset osaksi pitkän aikavälin politiikan päätöksentekoa.

Tämä saattaa vaatia perustavanlaatuisia lakien uusimisia tai uusi tulkintoja niistä. Esimerkiksi Saksan Liittovaltion perustuslakituomi-istuim oikeus päätti 24.3.2021, että nuoria voidaan suosia poliittisessa päätöksenteossa perustuslaissa mainitun oikeuden turvalliseen elämään toteutumisen oikeuden nojalla. Ilmastokriisin ansiosta nuorilla kansalaisilla on vanhoja kansalaisia suurempi riski tämän oikeuden toteutumisesta kuin vanhoilla. Saksalla on myös ilmastolaki, joka teki tämän mahdolliseksi.

Suomi kaipaa siirtymistä tulevaisuustietoisuuden ja -tiedon hyödyntämisestä nykyisessä hallintotavassa, tulevaisuushallintoon, joka pystyy ottaa tulevien sukupolvien oikeudet ja pitkän aikavälin politiikan lähtökohdakseen. Nykyinen kriisien sarjoittuminen vaatii sitä.